Gipsrosetter

Takrosetten i gips er en fin antikvitet og en viktig del av leilighetens opprinnelige stil. Males den i samstemte farger blir den et smykke i rommet.

Av ifi.no

Opprinnelig hadde rosetten en praktisk funksjon. Den var en dekorativ måte å beskytte tretaket mot varmen fra lysekronens levende lys. Utsmykning av hus og leiligheter med rosetter og taklister i gips hadde sin storhetstid på slutten av 1800 tallet, da de fleste gamle bygårdene i byene ble bygget. Rosetten vokste i størrelse og prakt frem til 1870-årene. Deretter krympet den langsomt inn til en liten ring, før den forsvant med funksjonalismen rundt 1930. På 1950 og -60 tallet var det vanlig å senke takene i eldre hus for å få det lunere og mer moderne. Slik levde rosettene lenge skjult.

I dag er takrosetter og gipslister kommet til heder igjen og ses som et stort pluss ved boligen. De er viktige deler av gamle leiligheters "klassiske detaljer." Mange er merket av tidens tann med manglende deler eller lag på lag med maling som deformerer de fine detaljene. Men selv om utgangspunktet ser håpløst ut, kan de restaureres tilbake til fordums prakt av en gipsmaker.

Besøk hos gipsmakeren

På Gipsmakeriet i Oslo viste prosjektleder Pablo Lopez oss et stort utvalg av ferdige rosetter, fra helt små til store. Noen har firmaet modellert selv, andre stammer fra restaureringsoppdrag.

- Mange ønsker å tilbakeføre boligen slik den var. Ofte mangler rosetter og listverk deler. Vi kan gjøre alt

fra mindre reparasjoner på stedet, til å lage nøyaktige kopier av listverket og rosettene slik at de kan suppleres der noe er ødelagt, sier han.

- Rosetter hører hjemme i norsk byggeskikk, og de skiller seg fra rosetter i andre land. De fleste norske arkitekter i 1800-årene var utdannet i Tyskland. Der kunne man bestille gipsdekor som katalogvare, så våre forbilder kom derfra.

Det er ikke bare rosetter gipsmakeren lager.

- Det meste innendørs kan lages i gips. Foruten lister og rosetter kan vi lage peiser, søyler, konsoller og figurer, sier Pablo Lopez og viser oss et stort utvalg av spennende former i butikken i Nydalen i Oslo.

- Gips er et enkelt materiale å bearbeide. Gips og vann er alt man trenger. Dette støpes i former av silikon. Men gips egner seg ikke for utebruk. Her må dekoren lages i mørtel som tåler kulde og vind.

Hva koster det?

For den som vil kjøpe nytt koster en takrosett i medium størrelse ca 2500 kroner. Gipslister i medium bredde koster ca 400 kroner meteren. Gipsmakeren kan også lage nye mønstre ut fra kundens ønsker. Men prisen blir da dobbelt så høy som hvis man velger en modell fra firmaets katalog. Ved restaureringsarbeider koster formen til en taklist ca 5000 kroner, deretter 400 kroner meteren. Montering kommer i tillegg. Restaurering av takrosetter koster fra ca 2500 til 15000 kroner.

Ofte trenger rosetten en rens

Rosettene kan være hele, men dekket av mange lag maling. Renser man vekk gammelt kritt og maling, kan uformelige klumper forvandle seg til englehoder og rosenknopper. En gipsmaker kan fjerne gammel maling slik at formen og dekoren kommer til sin rett. Det er lettest å rense rosetten og listene når de er tatt ned. Gipsmakeriet samarbeider med malermester som tilslutt kan male taket og dekorere rosetten. Der rosetten er i god stand og bare trenger fjerning av litt maling for å få frem formen, kan man prøve forsiktig selv. I gamle dager ble det brukt kritt og limfarge. Den kan fjernes med lunkent vann, en sløv kniv og en god svamp. Prosessen er enkel, men grisete og tidkrevende. Det er viktig å dekke gulvet godt, for det blir mye søl. Et lite område fuktes av gangen. Når krittet blir vått blir det mykt og kan fjernes. Der det er nyere oljemaling over, må denne først skrapes forsiktig vekk. Det er vanskelig å arbeide i taket, derfor er det best å ta rosetten ned.

De store er gjerne i fire deler med kransen ytterst for seg. De mindre er gjerne delt i tre, mens de minste er i ett stykke. Rosetter og lister er festet med skruer og spikre som er best mulig skjult. Derfor er det lett å ødelegge dem ved å ta dem ned selv. La heller gipsmakeren gjøre det.

Slik maler du selv rosetten i taket

Det er viktig å velge lyse pasteller som ikke gjør at taket virker tungt. Blomstermønsteret i rosettene kan med fordel fremheves med naturtro farger.

Etter at rosetten er vasket eller renset, bør den grunnes med et strøk matt oljemaling tynnet med 20 % white-spirit. Deretter kan den males med akrylmaling. Bruk gjerne kunstnerfarger som du får på små plastflasker. Fargene kan blandes innbyrdes til ønsket resultat. Lag fargeprøver på en kartong til du ser at fargene går godt sammen.

mer informasjon
www.gipsmakeriet.no